

АНЕКС II

ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

ЗА I И II ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
(2020-2024)

ОШ"Јован Курсула"
Варварин, Светог Саве бб
тел/факс: 037/788-339

Име и презиме директора:
Александра Ракић

Република Србија
ОСНОВНА ШКОЛА
„ЈОВАН КУРСУЛА“
Број:595
14.09.2022. године
ВАРВАРИН

На основу чл. 61. став 2) Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18-др. закони, 10/19, 6/20 и 129/21), чл. 27. Закона о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“ бр. 55/13, 101/17, 27/18-др. закони, 10/19 и 129/21), Правилника о допуни Правилника о програму наставе и учења за трећи, пети, шести, седми и осми разред основног образовања и васпитања, Школски одбор ОШ „Јован Курсула“ у Варварину, на седници одржаној дана 14.09.2022. године, разматрао је Анекс II Школског програма за период 2020-2024. године и донео је следећу

ОДЛУКУ

I Усваја се Анекс II Школског програма за први и други циклус основног образовања и васпитања Основне школе „Јован Курсула“.

II Анекс II Школског програма примењиваће се почев од школске 2022/23 године.

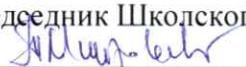
Образложење

На седници Школског одбора ОШ „Јован Курсула“ у Варварину, директорка Александра Ракић је упознала чланове Школског одбора са предлогом Анекса II Школског програма који ће почети да се примењује од школске 2022/23. године.

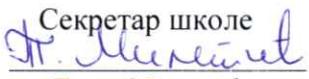
Сматрајући да предлог Анекса II Школског програма испуњава захтеве и одговара потребама школе, Школски одбор је одлучио да га усвоји.

Председник Школског одбора

Татјана Митровић

Анекс II Школског програма је објављен на огласној табли школе 14.09.2022. године а ступио је на снагу 22.09.2022. године.

Секретар школе

Тања Милетић

ПРОПИСИ НА КОЈИМА ЈЕ ЗАСНОВАН АНЕКС ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

1. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закони, 10/19, 6/20 и 129/21)
2. Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 27/18, 10/19 и 129/21)
3. Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. бр. 5/19, 1/20, 6/20 и 7/22)
4. Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања „Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 15/18, 18/18, 3/19, 3/20, 6/20 и 17/21)
5. Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 5/19, 1/20, 6/20, 8/20, 5/21 и 17/21)
6. Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 11/19, 2/20, 6/20, 5/21 и 17/21)

НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА

А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ		ТРЕЋИ РАЗРЕД	
Ред. Број	Нед.	Год.	
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Природа и друштво	2	72
5.	Ликовна култура	2	72
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		21	756

Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРОГРАМИ		ТРЕЋИ РАЗРЕД	
Ред. Број	Нед.	Год.	
1.	Вер. Наст / Грађ.васп. ₁	1	36
2.	Матерњи језик са елементима националне културе ₂	2	72
УКУПНО: Б		1 -3*	36-108*
УКУПНО: А+Б		22-24 *	792-864*

Наставни план за 3. разред

Ред. Број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ТРЕЋИ РАЗРЕД
	нед.	год.
1.	Редовна настава	22-24 *
2.	Допунска настава	1
	Наслава у природи **	36
3.	7-10 дана годишње	
	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	
Ред. Број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ТРЕЋИ РАЗРЕД
	нед.	год.
1.	Час одељенског старешине	1
2.	Ваннаставне активности 3	1-2
3.	Екскурзија 1-3 дана годишње	36-72

- Ученик бира један од понуђених изборних програма
 - Ученик припадник националне мањине може да изабере овај предмет, али није у обавези
 - Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности и спорта
- * Број часова за ученике припаднике националних мањина
- ** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником

**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА И ПРАЋЕЊЕ
ЦИЉЕВА И ИСХОДА ОБРАЗОВАЊА**

Трећи разред

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Обавезна настава		Изборни програм			Слободне наставне активности	
Предмет:	Дигитални свет					
Разред:	3. (трећи разред)					
Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начин провере	Начин и поступци остваривања програма	Број часова по темаша	
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -унесе текст, речи и реченице помоћу физичке или виртуелне тастатуре у програму за обраду текста -селектује (обрише, дода) и измени текст -именује, сачува, и поново отвори текстуалну поруку -допиши текст на слику коришћењем едигтора за текст у програму за обраду слике -именује сачува и поново отвори графичку датотеку -Објасни својим речима сврху коришћења поглавља и прегледача за приступ садржајима светске мреже -осмисли кључне речи на основу којих ће на интернету тражити дигиталне садржаје -објасни својим речима на који начин се формирају резултати претраге интернета	Самопроцена Вршећачка процена Отворена питања Већ знам, желим да научим - квизови	-Коришћење платформе за онлајн учење -Коришћење дигиталних уџбеника -Групни рад и рад у паровима -Комуникација путем дигиталних уређаја -Коришћење различитих апликација, дигиталне слике	20 5 5 11		
БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА				

	-објасни својим речима због чега треба критички прићи садржајима који се налазе на интернету -објасни својим речима због чега је да дигиталне садржаје пронађене на интернету користимо на етички начин -наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређаји понаша интелигентно -објасни шта је дигитални улпред и како се он изграђује -одабира дигиталне садржаје на основу ПЕГИ ознаке у складу са својим узрастом -препозна дигитално насиље и реагује на одговарајући начин -направи лични план коришћења уређаја уз помоћ наставника -означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава -уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму / програму који садржи понављање -решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева грађање -наведе неке од оператора поређења и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања -наведе аритметичке операторе (+, -, *, /) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања -примени блокове оператора поређења при креирањи програма у визуелном програмском језику који садржи гранање -објасни потребу употребе грађања и понављања у програмима својим речима	-Алгоритам објаснити помоћу програмирание наставе -Стална комуникација и коришћење интернет бонтона -Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине -Креирање програма са једноставним понављањем	УКУПНО	36

Пети разред

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Циль предмета	Наславне теме	Исходи	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Слободне наставне активности	
					Обавезна настава	Изборна настава
					Предмет:	Чувари природе
Циль учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине,	1.УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ 2.ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА 3.ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ 4.ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ	- препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. - прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, умено, писано, графички или одабраним уметничком техником; - користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; - вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; - активно учествује у акцијама које су усмерене ка истраживање на терену, мапирање врста и њихових тргова у природи), мапирање дрвенастих (аутогоних) аргументују,	У оквиру наставне теме Упознај живи свет своје околине ученици би најпре требало да се упознају/подсете шта представља поjam биодиверзитета и његов значај. Након тога следе активности упознавања живота света непосредне околине. Примери активности: - Употреба апликација за мобилне телефоне за препознавање биљака и животиња као на пример "PI@ntNET plant identification" (CIRAD, Фр) и "BirdNET bird sound identification" (Cornell university, САД) на енглеском или „Птице на длану“ (Друштво за заштиту и проучавање птица Србије) на српском. Све три апликације су бесплатне и доступне преко GooglePlay платформе, односно на plantnet.org/, https://birdnet.cornell.edu/, https://pticesrbije.rs/aplikacija/). - Употреба једнотавних кључева за одређивање група организама. - Израда онлајн хербаријума и инсектаријума или израда сајтова и група на друштвеним мрежама који популаришу животине свет окружења. - Истраживање биодиверзитета своје околине – истраживање на терену, мапирање врста животиња (учавање врста и њихових тргова у природи), мапирање дрвенастих (аутогоних)	Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се застинавати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, 6		
						13

	заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета; – повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе.	алохтоних) и карактеристичних зељастих врста биљака, присуства гљива [Напомена: не треба захтевати од ученика да беру биљке или њихове делове (прављење хербара), нити да праве збирке инсеката и сл., већ да само прибележе, фотографишу или на други начин документују присуство одређене врсте у сопственом окружењу и од прикупљеног материјала направе постеп презентацију или представују одговарајућем доступном софтверу (нпр. PowerPoint]. – Самостални истраживачки рад „Усвоји дрво“: истраживање о биологији и екологији одабране врсте (порекло (аутохтоно, аллохтоно), основне карактеристике екологије врсте, при чemu се могу прикупити отисци листа, коре, плода) цртежом их приказати и презентовати. У оквиру наставне теме Значај животог света за човека ученици би требало да се упознају са значајем биљног покривача, аутохтоним расама и сортама живота Србије и утицајем климатских промена на њих. Предложене активности које воде ка том циљу: – Гађање лековитог и/или зачинског биља (убаши, саксији). – Теренски рад са циљем упознавања самониклих јестивих биљака и израда јеловника у који су укључене биљке. [Напомена: ове активности изводити искључиво уз присуство наставника, родитеља или особа са искуством обучених за рад са гљивама и биљкама]. – Истраживање аутохтоних раса животиња и сорти биљака локалног подручја. Истражити које (врсте, сорте/расе) и какве (природне или доместификоване/гајене, да ли су биле изузета географско порекло или су локално гајене), да ли су се биљке садиле и животиње узгајале у ранијим временима у датом локалном поднебљу. Ученицима би требало поднити свест о томе који је биолошки, етнолошки и практични значај одржавања „старих“ локалних и аутохтоних врста и сојева/сорти/раса (очување генофонда, добијање квалитетније хране, промоција провере напредовања као што су нпр. квизови

	локалних производа, подржавајући локалне културе и локалне економије). Активност се може реализовати кроз индивидуално и тимско прикупљање података о аутохтоним биљкама и животињама локалног подручја на основу доступне архивске грађе, изјава и сећања старијих људи из породице и окружења. Гајење аутохтоних биљака (нпр. поврћа, цвећа, жбуна) у кућној башти или дворишту школе може бити један од начина конкретне подршке локалној заједници и начин да се ученици непосредно упознају са значајем учешћа јавности у научним истраживањима (енг. <i>citizen science</i>). – Значај биљног покривача (огледи: спирање земљишта/линк: https://www.youtube.com/watch?v=im4HxMGI68), температура ваздуха и земљишта – поређење температуре изнад бетонан зелених површина (линк: https://miro.medium.com/max/720/0*9_kYVZLbTKzcs2n1I)). У оквиру теме климатских промена треба скренути пажњу ученицима да на локалном нивоу уоче последице глобалног загревања. Активности у вези са овом темом се могу започети истраживањем каква је клима у локалном крају била раније (из изјаваи сећања старијих људи или доступне архивске грађе). Ученици могу бити ангажовани и у изградњи станица за надледање локалне климе и прикупљање података о атмосферским појавама које највише утичу на живи свет њиховог краја. Активност се може реализацијати у континуитету током читаве године и састоји се у томе да сваког дана у исто време прикупљају и бележе податке о температури (помоћу обичног алкохолног термометра), падавинама (помоћу импровизованог кишомера направљеног од искоришћене прозирне пластичне флаше) и брзини ветра (израдом икоришћених материјала). Ове мerne инструменте могу поставити у дворишту школе или сопственом дворишту, тераси и сл., и на тај начин добити конкретне податке који се могу обрадити и представити графички. Више података,	или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештине, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и вaspitanju. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разумее грешке и побољша свој резултат и учење.

као и детаљна упутства како направити импровизоване мрне инструменте могу се прonaći на сајту: <http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/> - Ruka u testu : преграга садржаја > Greenwave (http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/?Page_Id=1201).

У оквиру наставне теме **Помозимо да преживе**

ученици би требало да разумеју да поједине људске активности угрожавају врсте и да људи могу активно да учествују у њиховом очувању.
Примери активности које ангажују ученике:

Пројекат: Помозимо
птицама/опрашивачима/јежевима...да преживе:
утврђивање стања (присуства и бројности) у својој околини (школско двoriште, парк, башта...);
утврђивање степена угрожености на основу научне литературе (чрвene књиге, црвене листе, сајтова управљача природних вредности и други доступни извори уз критичку рецепцију наставника); истраживање потреба врста/врсте за одређеним типом вештачког станишта/склоништа (облик, боја, материјал, где поставити хранилицу, појилицу, склониште, „хотел за инсекте“); одабир материјала, употреба већ коришћених предмета и материјала; праћење стања, презентовање и извештавање јавности.

– Башта без инсектицида: шта су и како делују инсектициди, утицај на здравље човека, утицај на пчеле (разговор са пчеларом: посета локалном пчелару или организовање посете и интервјуа са пчеларем у школи), истраживање о природним непријатељима инсеката, о биљним репелентима.

– Шта угрожава птице грабљивице – сагледавање проблема, истраживање случајева тровања родентицидима, поремећаја ланца исхране (укупно одговара узрасту) израда информативне рекламе или лифлета за јавност...

– Зелене међе: истраживање: да ли постоје, предности и мане, разговор са власницима имања о значају зелених међа, зашто их је све мање.

– Како засадити дрво? (комплетан поступак – одабир места, врсте, припрема, садња, нега).

	У оквиру теме ја чувај природу ученици би требало да упознају заштићене локалне природне вредности, развију свест о значају одрживог коришћења природних ресурса, као и о утицају човека и сопственој одговорности по локалну животну средину. – Израда графика на и сликовних паноа и презентација (нпр.PowerPoint) о рационалној употреби енергије и воде у том доманинству, школи. – Израда бонтоне понашања у природи (онлајн, пано, презентација, свеска). – Формирање еко-патроле. – Защитићене природне вредности моје околине (истраживање, посета, разговор са управљачем, дозвољене активности у зонама заштите...). – Која подручја или елементе природе моје околине треба заштитити (истраживање и предлози ученика, дискусија, утврђивање приоритета, израда презентације о предложеном подручју или добру, презентовање). – Примери позитивног и негативног утицаја човека на животну средину у мојој околини – истраживање на терену, приказ примера са образложењима, вршићачка едукација, едукација ученика млађих разреда од стране старијих ученика.

ЦРТАЊЕ ВАЈАЊЕ И СЛИКАЊЕ

Обавезна настава		Обавезна изборна настава		Изборна настава		Слободне наставне активности		
Предмет:	Цртање сликање и вајање	Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	На крају програма ученик ће бити у стању да:	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама
Разред:	пети	Циљ наставе и учења Цртана, сликања и вајања је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа	ЦРТАЊЕ Својства линија. Врсте цртежа. Цртачке технике. ВАЈАЊЕ Својства облика. Стилизовање облика. Вајарске технике.	- цртка креирајући линије различитих вредности комбиновањем материјала, угla и притиска прибора/ материјала; - цртат према задатом моделу приказујући однос величина које опажа; - илуструје причу, бајку или песму одабраном цртачком техником;	- формативно оцењивање: бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника	Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у теку савладавања.	Процењују се: вештине ликовног изражавања и разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са различитим врстама ликовних материјала и рад на различитим врстама ликовних задатака;	5+5+2

	– рази цртежом, slikom и склптуром машту, сећање, емоције, интересовања или утисак о уметничком делу; – обликује употребне предмете примењујући најмање једну хоби технику; – разликује цртачке, сликарске и вајарске технике, материјал и прибор; – чисти радну површину, простор и прибор по завршетку сваког рада; – учествује у активностима које доприносе добротити школе и локалне заједнице.	уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и одговоран однос према раду, постављеним задацима, иказано интересовање за постављене теме и њихово остваривање.

ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Обавезна настава		Обавезна изборна настава	Изборна настава	Слободне наставне активности	
Предмет:	Животне вештине				
Разред:	Пети				
Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начин и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама
Циљ учења слободне наставне активности Животне вештине је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и окolini и понана се у складу са културом безбедnosti.	ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАДИ И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ -Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука. -Организационе вештине и вештине управљавања временом. -Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и туђих емоција, превазилажење стреса.	Ученик ће моћи да: – на одговоран начин брине о себи и окolini и помаже другима у невољи – јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструтиван начин; – организује своје свакодневне активности на продуктиван начин; – препозна опасности и адекватно реагује; – разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне истогодбе; – гумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних службак; – повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама;	Пажљив одабир тема оријентисаних ка исходима, предност дати материјалима и активностима који омогућавају да се истовремено ради на више кључних појмова, како за садржаје унутар једне теме, тако и правити везе између тема;	Континуирано праћење напретка ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промиšљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина	$2x(3+8)=36$
ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ	Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа. -Климатске промене и заштита животне средине у	Развој критичког мишљења (одвајање чињеница од неистине) Успоставити сарадњу са локалним предуземима које је одговорно за одвођење отпада, постављање или прављење канти за рециклажу или разврставање отпада;	Планирање... Развој критичког мишљења (одвајање чињеница од неистине)	Прикладно је да се то провери у форми визуела, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др.	Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика...

	контексту културе безбедности. -Општа безбедност: безбедност у саобраћају, знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, -EOS – експлозивни остати рата, запаљиво, хемијски производи). -План комуникације и евакуације у случају несреће. -Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови. -Безбедност на води. -Прва помоћ. сподлијира позив хитним службама; - доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности; - разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима; - наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације; - наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова; - разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води; - наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.
	никако у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати.

Шести разред

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Обавезна настава		Обавезна изборна настава		Изборна настава		Слободне наставне активности	
Предмет:	Чувари природе	Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама
Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.	1.УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ 2.ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА 3.ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ 4.ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ	– препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. – прикаже и образложи резултате истраживања са аспекта очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одбраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; – активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета;	– повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;	у оквиру наставне теме Упознај животиње ученици би најпре требало да се упознају/подсете шта представља појам биодиверзитета и његов значај. Након тога следе активности упознавања живота непосредне околине. Примери активности: – Употреба апликација за мобилне телефоне за препознавање биљака и животиња као на пример "PI@ntNET plant identification" (CIRAD, ФР) и "BirdNET bird sound identification" (Cornell University, САД) на енглеском или „Птице на длану“ (Друштво за заштиту и проучавање птица Србије) на српском. Све три апликације су бесплатне и доступне преко GooglePlay платформе, односно на https://identify.plantnet.org/ , https://birdnet.cornell.edu/ , https://pticesrbije.rs/aplikacija/). – Употреба једноставних кључева за одређивање група организама. – Израда онлајн хербаријума и инсектаријума или израда сайта и група на друштвеним мрежама који популаризују животињу свет окружења. – Истраживање биодиверзитета своје околине – истраживање на терену, мапирање врста животиња (учавање врста и њихових трагова у природи), мапирање дрвенастих (аутотоних и алохтоних) и карактеристичних зељастих врста биљака, присуства гљива [Напомена: не треба захтевати од ученика да беру биљке или њихове делове (прављење инсеката и сл., већ да само праве збирке инсеката и сл.)].	Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и предноса на ученички постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују што се постиже формативним оцењивањем. Посебно поузданни показатељи су квалитет постављених материјала направљени постепено презентацији или пр- 6 11 6 13		

	животној средини и културном наслеђу; – аргументену своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени споставни рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе.	зентацију у одговарајућем доступном софтверу (нпр. PowerPoint). – Самостални истраживачки рад „Усвоји дрво“: истраживање о биологији и екологији одабране врсте (попрекло (аутохтоно, алхтоно), основне карактеристике екологије врсте, при чemu се могу прикупити отисци листа, коре, плода) цртежом их приказати и презентовати. У оквиру наставне теме Значај животог света за човека ученици би требalo да се упознају са значајем биљног покривача, аутохтоним расама и сортама живота Србије и утицајем климатских промена на њих. Предложене активности које воде ка том циљу: – Гађење лековитог и/или занчарског биља (у башти, саксији). – Теренски рад са циљем упознавања самониклих јестивих биљака и израда јеловника у који су укључене те биљке. [Напомена: ове активности изводите искључиво уз присуство наставника, родитеља или особа са искуством обучених за рад са гљивама и биљкама]. – Истраживање аутохтоних раса животиња и сорти биљака локалног подручја. Истражити које (врсте, сорте/расе) и какве (природне или доместификоване/гајене, дали су биле из увоза (географско порекло или су локално гајене), да ли су се биљке садиле и животиње узгајале у ранијим временима у датом локалном поднебљу. Ученицима би требало подидти свест о томе које биолошки, етнолошки и практични значај одржавања „старих“ локалних и аутохтоних врста и сојева/сорти/раса (очување генофонда, добијање квалитетније хране, промоција локалних производа, подршка локалних узгајача, локалне културе и локалне економије). Активност се може реализовати кроз индивидуално и тимско прикупљање података о аутохтоним биљкама и животињама локалног подручја на основу доступне архивске грађе, изјава и сећања старијих људи из породице и окружења. Гађење аутохтоних биљака (нпр. поврћа, цвећа, жбунова) у кућној башти или дворишту школе може бити један од начина	питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показају критичко мишљење или критичзам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нову знања, вештине, ставова. Вредновање ученичких

	конкретне подршке локал. заједници и начин да се ученици непосредно упознају са значајем учешћа јавности у научним истраживањима (енг. <i>citizen science</i>). – значај биљног покривача (огледи: спирање земљишта/линк: https://www.youtube.com/watch?v=im4HvXMG168), температура ваздуха и земљишта – поређење температуре изнад бетонан зелених површина (линк: https://miro.medium.com/max/720/0*9_kYVZLbTK3c2n11)). У оквиру теме климатских промена треба скренути пажњу ученицима да на локалном нивоу уоче последице глобалног загревања. Активности у вези са овом темом се могу започети истраживањем каква је клима у локалном крају била раније (из изјаваи сећања старијих људи или доступне архивске грађе). Ученици могу бити ангажовани и у изградњи станица за надгледање локалне климе и прикупљање података о атмосферским појавама које највише утичу на живи свет њиховог краја. Активност се може реализовати у континуитету током читаве године и састоји се у томе да сваког дана у исто време прикупљају и бележе податке о температури (помоћу обичног алкохолног термометра), падавинама (помоћу импровизованог кишомера направљеног од искоришћене прозирне пластичне флаše) и брзини ветра (израдом импровизованог анемометра такође од коришћених материјала). Ове мере инструменте могу поставити у дворишту школе или сопственом дворишту, тераси и сл., и на тај начин добити конкретне податке који се могу обрадити и представити графички. Више података, као и детаљна упутства како направити импровизоване мере инструменте могу се пронаћи на сајту: Greenwave (http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/?Page_Id=1201).">http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/?Page_Id=1201). у оквиру наставне теме Помозимо да преживе ученици би требало да разумеју да поједине људске активности угрожавају врсте и да људи	постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и в-спитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. наставни теме Помозимо да преживе ученици би требало да разумеју да поједине људске активности угрожавају врсте и да људи

МОГУ АКТИВНО ДА УЧЕСТВУЈУ У ЊИХОВОМ ОЧУВАЊУ.

Примери активности које ангажују ученике:
Пројекат: Помозимо
птицама/опрашивачима/јежевима...да преживе:
утврђивање стања (присуства и бројности) у својој
окolini (школско двoriште, парк, башта...);
утврђивање степена угрожености на основу
научне литературе (прве књиге, црвene
листе, сајтови управљача природних вредности и
други доступни извори уз критичку рецензију
наставника); истраживање потреба врста/врсте за
одређеним типом вештачког станишта/склоништа
(облик, боја, материјал, где поставити хранилицу,
појилицу, склониште, „хотел за инсекте“); одабир
материјала, употреба већ коришћених предмета и
материјала; праћење стања, презентовање и
извештавање јавности.

– Башта без инсектицида: шта су и како делују
инсектициди, утицај на здравље човека, утицај на
пчеле (разговор са пчеларом: посета локалном
пчелару или организовање посете и интервјуа са
пчеларем у школи), истраживање о природним
непријатељима инсеката, о биљним репелентима.
– Шта угрожава птице грабљивице – са следењањем
проблема, истраживање случајева тројања
родентицидима, поремећаја ланца

исхране (укопико одговара узрасту) и израда
информационе рекламе или лифлета за јавност...

– Зелене међе: истраживање: да ли постоје,
предности и мане, разговор са власницима имања
о значају зелених међа, зашто их је све мање.
– Како засадити дрво? (комплетан поступак –
одабир места, врсте, припрема, садња, нега).

У оквиру теме **Ја чувам природу** ученици би
требало да упознају заштићене локалне природне
вредности, развију свест о значају одрживог
коришћења природних ресурса, као и о утицају
човека и сопственој одговорности по локалну
животну средину.

– Израда графикона и сликовних паноа и
презентација (нпр.PowerPoint) о рационалној
употреби енергије и воде у том домаћинству,
школи.

	– Израда бонтонна понашају природи (онлајн, пано, презентација, свеска).– Формирање еко-патроле.– Заштићене природне вредности моје околине (истраживање, посета, разговор са управљачем, дозвољене активности у зонама заштите...).– Која подручја или елементе природе моје околине треба заштитити (истраживање и предлози ученика, дискусија, утврђивање приоритета, израда презентације о предложеном подручју или добру, презентовање).– Примери позитивног и негативног утицаја човека на животну средину у мојој околини – истраживање на терену, приказ примера са образложењима, вршњачка едукација, едукација ученика млађих разреда од стране старијих ученика.

ЦРТАЊЕ ВАЈАЊЕ И СЛИКАЊЕ

Обавезна настава		Обавезна изборна настава		Изборна настава		Слободне наставне активности	
Предмет:	Цртање сликање и вајање						
Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	На крају програма ученик ће бити у стању да:	Начини и поступци остваривања програма		Праћење и евалуација	Број часова по темама
Циљ наставе и учења Цртана, сликања и вајања је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа	ЦРТАЊЕ Својства линија. Врсте цртежа. Цртачке технике. ВАЈАЊЕ Својства облика. Стилизовање облика. Вајарске технике. СЛИКАЊЕ Примарне, секундарне и терцијарне боје. Локални тон. Сликарске технике.	– цртана креирајући линије различитих вредности комбиновањем материјала, угла и притиска прибора/ материјала; – цртана према задатом моделу приказујући односе величина које опажа; – илуструје причу, бајку или песму одабраном цртачком техником; – обликује, према моделу, фигуре од меког материјала стилизујући сложени облик; – обликује, у самосталном и тимском раду, скулптуре или употребне предмете од материјала за рециклажу; – наслика ликовни рад према задатом или одабраном моделу приказујући тонове које опажа; – обликује стварне и имагинарне текстуре и облике одабраном цртачком, сликарском или вајарском	- формативно оцењивање: бележење активности ученика на часу у свеску евидентије наставника - Усмено одговарање	Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања.	Процентују се: вештине ликовног изражавања и разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедуре; рад са различитим врстама ликовних материјала и рад на различитим врстама	5+5+2	

	Техником; – изрази цртежом, сликом и скулптуром машту, сећање, емоције, интересовања или утисак о уметничком делу; – обликује употребне предмете примењујући најмање једну хоби технику; – разликује цртачке, сликарске и вајарске технике, материјал и прибор; – чисти радну површину, простор и прибор по завршетку сваког рада; – учествује у активностима које доприносе добротити школе и локалне заједнице.	ликовних задатака; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање за постављене теме и њихово остваривање.

ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Обавезна настава		Обавезна изборна настава		Изборна настава		Слободне наставне активности		
Предмет:	Животне вештине	Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама	
Разред:	Шести	Циљ учења слободне наставне активности Животне вештине је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.	-Вештине критичног мишљења, решавања проблема, доносења одлука. -Организационе вештине и вештине управљања временом. -Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање скоба, препознавање сопствених и тужних емоција, превазилажење стреса. -Култура безбедности и надежности за смањење ризика од катастрофа. -Климатске промене и заштита животне средине у контексту културе безбедности. -Општа безбедност: безбедност у саобраћају, значај опасности и упозорења (зраченас, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остати рата, запаљиво, хемијски производи). -План комуникације и евакуације у случају несреће. -Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови. -Безбедност на води. -Прија помоћи.	Ученик ће моћи да: – пропадаји релевантне и поуздане изворе информација ој значају за спровођање свакодневним и ванредним животним ситуацијама; – критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, пропену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину; – на одговоран начин брине о себи и окolini и помаже другима у невољи – јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слушајући говорника и комуникира са другима на конструтиван начин; – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин; – пропонује сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и подржи оговарајућу помоћ када процене да ситуација превазилази његове могућности; – исказје афирмativни став о људима који су активисти – наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације; – наброји и објасни мере за ублажавање и смањење ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова; – разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасилаца, поступа у складу са правилнима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грта мишћа у води; – наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.	Бирањем тема и садржаја који су оријентисане ка исходима; Подстицањем критичког мишљења код ученика;	Стално праћење ученчких постигнућа (начин учествовања, прикупљања података, предвиђања последица...); Успостављањем сарадње са локалним организацијама;	Вредновање постигнућа (описно оцењивање);	36 (3x8)×2

Седми разред

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Обавезнанастава		Обавезна изборна настава		Изборна настава		Слободне наставне активности			
Предмет:	Предузетништво	Разред:	седми	Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама
Циљ учења слободне наставне активности Предузетништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бОльег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.	ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА	наведе основна права потрошача и начине њихове заштите;	Ученици се оспособљавају да се информишу о производу (прехрамбеном, хемијском, техничком, одећи и обући) на основу његове декларације. Упознају се шта су то права потрошача и на који начин могу да их остваре. Упутити ученике на услове које потрошач мора да испуни да би остварио своја права.	Наставник треба да континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како комуницирају и сарађују, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, дају креативна решења, како представљају резултате свога рада итд.	8				
СВЕТ РАДА	– повезује одређена занимља и врсту и нивое образовања;	У оквиру ове теме ученици треба да се упознају и са појмовима професионални развој, професионална оријентација и се- поузданни показатељи су квалиитет постављених пи-	8						

– препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања;	ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ – се укључују у иницијативе које се покрећу у школи; – разликују особине лидера и менаџера; – одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука; За увођење у тему наставник може да припреми примере неких иницијativa, пожељно је да буду на глобалном и локалном нивоу, који илуструју снагу иницијативе и предузетништва. Након тога, може се организовати активност у којој ученици треба да идентифikuју различите проблеме у свом непосредном окружењу (нпр. проблеми у вези са животном средином, безбедношћу у саобраћају...), и сагледају могућности њиховог решавања из перспективе сопственог ангажовања и укључивања појединача, група и организација из локалне заједнице. Овај садржак добро кореспондира са програмом Грађанског васпитања за све разреде јер он потенцира грађански активизам који се заснива на истим овим корацима: препознавање проблема – тражење решења. Након спроведене анализе ученици треба да изаберу два проблема и промишљају које су могућности њиховог решавања. Podeљeni у групе сачињавају план акције са основним елементима. Наставник кroz примере успешних менаџера и лидера, упознаје ученике
	4 тња, способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, колико су креативни, како решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли ис-

са особинама које их одликују. На основу својих интересовања и способности ученици преузимају улоге у тиму, а затим анализишу које особине менаџера и лидера су им потребне за успешно обављање задатка. У раду се могу консултовати са особама за које процене да им могу помоћи. Справођење ове активности не треба да траје дуже од 3 часа јер је то увод у следећу тему где се очекује да ученици искажу, у складу са својим узрастом и знањем неки ниво иницијативности и предузимљивости.	ученици се дели на две групе (од 10–15 ученика). Свака група оснива и води сопствено предузеће – привредни субјекат, са реалним процесима, производима/услугама и остварује зараду. Ученичко предузеће, под менторством предметног наставника, пролази кроз све фазе развоја стварног привредног друштва (оснивање, развијање, затварање). Свако ученичко предузеће осмишљава свој производ или услугу, трудећи се да буду оригинални, иновативни и креативни. Са циљем постизања ових захтева, важно је да ученици прикупе информације о истим или сличним производима или услугама на тржишту и успоставе комуникацију са окружењем како би испитали могућност остваривања пословног успеха. Како би обезбедили успешно пословање, ученици се уз помоћ наставника упознају са правилима	поплавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам. 16

	- праћуна трошкове изrade производа према датим инструкцијама; - прикупли информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; - учествује у промоцији и продаји производа; - презентује рад свог тима.	пословне комуникације, основним етичким принципима у пословању и рационалном управљању расположивим ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије). Ученицима указати на важност поштовања кодекса пословног понашања, од начина опходња до кодекса облачења. Неопходно је да ученици уоче разлику између свакодневне и пословне комуникације (вербалне и невербалне). Инсистирати на поштовању основних етичких начела, као што је професионално обављање пословне делатности, савесно извршавање обавеза и преузимање одговорности, поштовање превзетих обавеза, коришћење допуштених средстава за постизање пословних циљева. Ученици израчунају све трошкове које су имали током реализације своје идеје. У те трошкове спадају трошкови материјала, трошкови израде и други трошкови. На основу прикупљених података, формирају продајну цену и уплаћују је са ценама сличних производа на тржишту. Уз помоћ наставника, осмишљавају различите облике промовисања и продаје свог производа и отварају интеракцију са пословним сектором и потенцијалним купцима. Промовисање се може остварити и коришћењем ИКТ алата. Продајне активности могу бити реализоване на продајним изложбама, сајмовима и базарима __

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама	Слободне наставне активности
						Изборна настава
Предмет: Разред:	МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА СЕДМИ					
Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.	ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија. РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОННОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. ЗР правила.	ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право. УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија. РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОННОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. ЗР правила.	– образложи из области теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; – формулше истраживачки задатак; – планира ресурсе и управљањем, усмерен на достизање реалног циља; – прикупи, одабре и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспекта очувања животне средине, и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада; – учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју; – повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и	Комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење, повезивање са вршњацима из других школа или држава, гостовања стручњака, учење у другим установама, посете разним дешавањима, укључивање у акције... Потенцира се устанакома, посете разним дешавањима, укључивање у акције... Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представе им клучне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују. Уколико је потребно може се користити модификовано кратко предавање које држи наставник или ученик. Нориштење разноврсних материјала (филмови, слике, приче, новински текстови...), а који имају функцију мотивисања ученика	10 6 10 10	

Обновљиви извори енергије. Предности и недостаци обновљивих извора енергије.	Коективном активном одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – користи језик и стил комуникације који су специфични за појединачне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.

УМЕТНОСТ

Предмет:	Обавезна настава		Обавезна изборна настава		Изборна настава		Слободне наставне активности	
	Разред:	Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама	
Уметност - је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.	УМЕТНОСТ - је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Абориџина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корле) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)	- образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; - повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; - обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; - опиши одобрании продукт визуелних уметности и процес његове израде; - пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; - објасни значај и улогу културног наслеђа; - објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај;	Методе рада: демонстрација вербалне методе, итровне активности, показна метода, креативне радионице; презентације; анализа инсертата филмова, аудио-визуелних прилога, аудио и визуелних садржаја; рад на истраживачким и пројектним задацима; прављење досијеа, дигиталне збирке и сл.; студије слушаја; итрање улога; дискусије; рад у групи на платформама за учење; повезивање са вршњацима из других школа или држава; гостовања стручњака; учење у другим установама; посете разним културно-уметничким дешавањима; обликовање и организовање промоција и кампања; укључивање у акције у локалној заједници...	Проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања			
ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ Културно наслеђе (значај и улога) Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу	ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ Културно наслеђе (значај и улога) Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу	Облици рада: фронтални, групни, индивидуални	Наставна средства: музички уређај, пројектор, компјутер и пратећа опрема					

на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике) Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...) Начин очувања културног наслеђа МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА Савремене технологије и музика. Маркетинг у музici. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју	– Сени како савремене технологије утичу на развој музике; – презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересованима, у истраживачком и радионичком раду

Осми разред

СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Обавезна настава		Обавезна изборна настава		Изборна настава		Слободне наставне активности	
Предмет:	Предузећништво	Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама
Разред:	осми	Циљ учења слободне наставне активности Предузећништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бОљег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања	ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА	наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; – на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности;	Ученици се осposobљавају да се информишу о производу (прехрамбеном, хемијском, техничком, одећи и обући) на основу његове декларације. Упознају се шта су то права потрошача и на који начин могу да их оствара. Упутили ученике на услове које потрошач мора да испуни да би остварио своја права. Посебну пажњу посветили правима потрошача у односу на безбедност и квалитет производа/услуге, могућност замене или повраћаја новчаних средстава уколико није испуњена потпuna функционалност производа у гарантном року, као и случајевима када производ није у складу са декларацијом или за услугу није испуњена уговорна обавеза. Постоје велике могућности за истраживачке задатке као што је пр.	Наставник треба кон-тинуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како комуницирају и сарађују, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, дају креативна решења, како	7

одговорне улоге у савременом друштву.

СВЕТ РАДА	– повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања;– препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања;	У оквиру ове теме ученици треба да се упознају и са појмовима професионални развој, професионална оријентација и селекција, форма и функција CV и мотивационог писма. Током рада ученицима сугерисати да ће због динамичних промена на тржишту рада, током своје професионалне каријере бити прикупљени да буду флексибилни, да се континуирано усавршавају и оријентишу ка целожivotном учењу За увођење у тему наставник може да припреми примере неких иницијатива, пожељно је да буду на глобалном и локалном нивоу, који илуструју снагу иницијативе и предузетништва. Након тога, може се организовати активност у којој ученици треба да идентификују различите проблеме у свом непосредном окружењу (нпр. проблеми у вези са животном средином, безбедношћу у саобраћају...), и сагледају могућности њиховог решавања из перспективе сопственог ангажовања и укључивања појединача, група и организација из локалне заједнице. Овај садржај добро кореспондира са програмом <i>Грађанског васпитања</i> за све разреде јер он потенцира грађански активизам који се заснива на ис-
ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ	– се укључи у иницијативе које се покрећу у школи;– разликује особине лидера и менаџера;– одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука;	постављених показатељи су квалитет 7 способност да се промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, колико су креативни, како решавају задатке који садрже

	ТИМ ОВИМ КОРАЦИМА: препознавање проблема – тражење решења. Након спроведене анализа ученици треба да изаберу два проблема и промишљају које су могућности њиховог решавања. Подељени у групе сачињавају план акције са основним елементима. Наставник кроз примере успешних менаџера и лидера, упознаје ученике са особинама које их одликују. На основу својих интересовања и способности ученици преузимају улоге у тиму, а затим анализирају које особине менаџера и лидера су им потребне за успешно обављање задатка. У раду се могу консултовати са особама за које процене да им могу помоћи. Спровођење ове активности не треба да траје дуже од 3 часа јер је то увод у следећу тему где се очекује да ученици исказују, у складу са својим узрастом и знањем неки ниво иницијативности и предузимљивости.	неке аспекте истраживачкого рада, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли ис-пользавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам. Ученици се дели на две групе (од 10–15 ученика). Свака група оснива и води сопствено предузеће – привредни субјекат, са реалним процесима, производима/услугама и остварује зараду. Ученичко предузеће, под менторством предметног наставника, пролази кроз све фазе развоја стварног привредног друштва (оснивање, развијање, затварање). Свако ученичко предузеће осмишљава свој производ или услугу, трудећи се да буду оригинални, ино- – планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); – учествује у осмишљавању пословне идеје; – информише се о постојању сличних производа на тржишту;

	– комуникаира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчuna трошкове изrade производa према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима.	Вативни и креативни. Са циљем постизања ових захтева, важно је да ученици прикупље информације о истим или сличним производима или услугама на тржишту и употребствате комуникацију са окружењем како би испитали могућност остваривања пословног успеха. Како би обезбедили успешно пословање, ученици се уз помоћ наставника упознају са правилима пословне комуникације, основним етичким принципима у пословању и рационалном управљању расположивим ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије). Ученицима указати на важност поштовања кодекса пословног понашања, од начина опходњења до кодекса облачења. Неопходно је да ученици уоче разлику између свакодневне и пословне комуникације (вербалне и невербалне). Инсистирати на поштовању основних етичких начела, као што је професионално обављање пословне делатности, савесно извршавање обавеза и преузимање одговорности, поштовање прететих обавеза, коришћење допуштених средстава за постизanje пословних циљева. Ученици израчунавају све трошкове које су имали током реализације своје идеје. У те трошкове спадају трошкови материјала, трошкови израде и други трошкови. На основу прикупљених података, формирају продажну цену и усклађују је са ценама сличних производа на тржишту. Уз помоћ наставника, осмишљавају различите облике производа и остварују интеракцију са

пословним сектором и потенцијалним купцима. Громовисање се може остварити и коришћењем ИКТ алата. Продајне активности могу бити реализоване на продајним изложбама, сајмовима и ба- зарима __

МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Слободне наставне активности			
			Изборна настава	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама
Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.	ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право. Компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.	УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија. РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добра и сировина. ЗР правила.	– образложи теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; – формулише истраживачки задатак; – планира ресурсе и управљањима, усмерен на достизање реалног циља; – прикупља, одабре и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспекта очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено,писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања;	Комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење, повезивање са вршњацима из других школа или држава, гостовања стручњака, учење у другим установама, посете разним дешавањима, укључивање у акције... Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представе им кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују. Уколико је потребно може се користити модификовано кратко предавање које држи наставник или ученик.	Могу се користити и презентације ученика, продукти њиховог рада, писање есеја или резултати на тематским квизовима. Начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како брани своје ставове	10

Обновљиви извори
ЕНЕРГИЈЕ
Извори енергије.
Енергетска ефикасност.

Значај очувања животне средине са пријомом о сопственом и

	Обновљиви извори енергије. Предности и недостаци обновљивих извора енергије. колективном одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – користи језик и стил комуникације који су специфични за појединачне научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; – сарађује у тиму, поштујући разlike у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи. здрављу; –

УМЕТНОСТ

Обавезна настава		Обавезна изборна настава		Изборна настава		Слободне наставне активности	
Предмет:	Уметност	Циљ предмета	Наставне теме	Исходи	Начини и поступци остваривања програма	Праћење и евалуација	Број часова по темама
Разред:	ОСМИ	Уметност - је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Абориџина, традиционална тековажка Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)	- образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и поједицица; - повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; - обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; - опиши одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; - пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; – објасни значај и улогу културног наслеђа; - објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај; - прикаже елементе проживимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима;	Методе рада: демонстрација вербалне методе, игровне активности, показна метода, креативне радионице; презентације; анализа инсертата филмова, аудио-визуелних прилога, аудио и визуелних садржаја; рад на истраживачким и пројектним задацима; прављење досијеа, дигиталне збирке и сл.; студије слушаја; играње улога; дискусије; рад у групи на платформама за учење; повезивање са вршњачима из других школа или држава; гостовања стручњака; учење у другим установама; посете разним културно-уметничким дешавањима; обликовање и организовање промоција и кампања; укључивање у акције у локалној заједници... Облици рада: фронтални, групни, индивидуални Наставна средства: музички уређај, проектор, компјутер и пратећа опрема	12	

	свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...) Начини очувања културног наслеђа МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА Савремене технологије и музика. Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју	– презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуникара учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима